

Sygn. akt II CSK 201/17

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z wniosku J.F.

przy uczestnictwie P.

Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.

o ustanowienie służebności przesyłu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 8 lutego 2018 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w P.

z dnia 16 listopada 2016 r., sygn. akt XV Ca [...],

**oddala skargę kasacyjną; nie obciąża skarżącego kosztami
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca J.F. domagał się ustanowienia służebności przesyłu polegającej na prowadzeniu eksploatacji sieci przesyłowej należącej do uczestnika P. sp. z o.o. w P. oraz zasądzenia wynagrodzenia.

Sąd Rejonowy [...] w P. postanowieniem z dnia 28 stycznia 2016 r. uwzględnił wniosek za jednorazowym wynagrodzeniem w kwocie 371943 zł, a Sąd Okręgowy w P. postanowieniem z dnia 16 listopada 2016 r. wniosek oddalił.

Sąd ustalił, że na nieruchomości wnioskodawcy znajduje się gazociąg wysokiego ciśnienia DN 150, będący własnością uczestnika, zbudowany przez [...] Okręgowe Zakłady Budownictwa, którego użytkowanie nastąpiło w dniu 10 lipca 1975 r. Oddalając wniosek uwzględnił zarzut zasiedzenia służebności dla tego gazociągu. Przyjął, że do jej zasiedzenia, w złej wierze, doszło z upływem dnia 10 lipca 2005 r.

Skarga kasacyjna wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego - oparta na podstawie pierwszej z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. 172 § 2, 292, 348 k.c., i zmierza do uchylenia tego postanowienia oraz oddalenia apelacji uczestnika z jednoczesnym uwzględnieniem apelacji wnioskodawcy, bądź przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący oparł skargę kasacyjną jedynie na podstawie naruszenia prawa materialnego, co oznacza, że bazę faktyczną dla oceny zarzutów skarżącego stanowić muszą ustalenia Sądu drugiej instancji. Należy do nich ustalenie, że poprzednik uczestnika przeprowadził gazociąg przez nieruchomość skarżącego nie uzyskawszy zgody jej ówczesnego właściciela (ojca skarżącego).

Nie budzi wątpliwości, że nie ma żadnych przeszkód, aby zarzut zasiedzenia służebności przesyłu podnoszono jako obronę przed żądaniem jej ustanowienia za wynagrodzeniem. Zarzut zasiedzenia, jako zarzut prawnoniwieczący, może podnosić każdy podmiot, a nie tylko ten, który dokona zasiedzenia.

Podlegał więc rozpoznaniu przez Sądy niższej instancji w ramach postępowania nieprocesowego zarzut uczestnika postępowania, przedsiębiorstwa przesyłowego, że doszło już do zasiedzenia służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu.

Godzi się zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz wspierających go poglądów doktryny możliwe było przed datą 3 sierpnia 2008 r., tj. przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c., przepisów regulujących służebność przesyłu, posiadanie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu. W konsekwencji możliwe było nabycie w drodze zasiedzenia na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego, służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu. Służebność taka posiada podobną treść co służebność przesyłu przewidziana w art. 305¹-305⁴ k.c. oraz pełni takie same funkcje. Jeżeli więc dochodzi do zasiedzenia takiej służebności w wyniku jej posiadania przez określony czas, w tym doliczenia okresu posiadania przedsiębiorstwa państwowego lub komunalnego, będącego poprzednikiem prawnym obecnego posiadacza, to właściciel nieruchomości nie może żądać ustanowienia służebności przesyłu.

Skarżący w zarzutach kasacyjnych nie podważył ustalenia, że w dniu 10 lipca 1975 r. nastąpiło użytkowanie gazociągu posadowionego na gruncie, którego właścicielem był wówczas jego ojciec. Przyjmując zasadnie w tej dacie rozpoczęcie posiadania w złej wierze, a tym samym biegu terminu zasiedzenia, Sąd prawidłowo ustalił, że do zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu doszło po upływie 30 lat, tj. z upływem dnia 10 lipca 2005 r. Ponieważ przedmiotem żądania zawartego we wniosku skarżącego było ustanowienie służebności przesyłu na podstawie art. 305¹-305² k.c. podniesiony przez uczestnika postępowania i uwzględniony przez Sąd zarzut zasiedzenia był skuteczną przesłanką oddalenia wniosku. Uwzględniając ten zarzut, Sąd trafnie uznał, że istnieje tożsamość co do charakteru i zakresu prawa, którego dotyczył wniosek, z treścią prawa nabytego w drodze zasiedzenia przez poprzednika prawnego uczestnika postępowania. W szczególności dotyczyło to tożsamości urządzeń służących do przesyłu gazu położonych na nieruchomości wnioskodawcy, ich usytuowania na gruncie oraz sposobu

i częstotliwości czynności podejmowanych w celu eksploatacji i konserwacji tych urządzeń. Przeprowadzona zaś analiza przekształceń własnościowych i podmiotowych doprowadziła Sąd do prawidłowego wniosku, że wynikające z tego uprawnienia przeszły na uczestnika postępowania.

Nie podlegał też uwzględnieniu zarzut naruszenia art. 292 k.c., przez przyjęcie, że gazociąg przebiegający przez nieruchomość wnioskodawcy jest urządzeniem widocznym w rozumieniu tego przepisu. Z wiążących Sąd Najwyższy ustaleń wynika, że umieszczenie gazociągu było właścicielowi gruntu wiadome. Gazociąg jest poza wszelką wątpliwością "urządzeniem" rozumianym jako wytwór świadomej i celowej aktywności ludzkiej. Jest obiektem trwałym nie zaś tymczasowym czy prowizorycznym. Zdaniem Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną, widoczność urządzenia musi być ujmowana szeroko i nie może stronić od specyficznej treści służebności, o którą w sprawie chodzi. Jeżeli z samej natury służebności wynika, że trwałe urządzenie, z którego uprawniony korzysta, przebiega w całości lub w części pod powierzchnią ziemi, to uzależnienie dopuszczalności zasiedzenia służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu, od tego w jaki sposób na danym, konkretnym odcinku urządzenie zostało posadowione, nie wytrzymałoby krytyki. Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie eksponował element świadomości właściciela nieruchomości służebnej. W dawniejszej literaturze częstokroć posługiwano się na określenie trwałego urządzenia słowem, „jawne”, eksponując tym samym element świadomości właściciela nieruchomości służebnej. Jego wiedza wynikająca ze świadomości pobudowania urządzenia, fizycznej możliwości stwierdzenia obecności tego urządzenia oraz możliwości zapoznania się z mapami dokumentującymi jego przebieg, mogą w okolicznościach konkretnej sprawy wypełniać wymogi przewidziane w art. 292 k.c. dla nabycia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Zarzut, że Sąd przyjął samoistne posiadanie przedsiębiorstwa przesyłowego przy „legalnym” wkroczeniu na cudzy grunt pomija ustalenia faktyczne zaskarżonego wyroku, z których nie wynika, jak sugeruje skarżący, że podstawę uprawnień poprzedników prawnych uczestnika stanowiła decyzja wydana na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 1958 r.

o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (tekst jedn.: Dz. U. z 1961 r. Nr 18, poz. 94 - dalej: „u.z.t.w.n.”).

Ubocznie, co uszło uwagi skarżącego, jeżeli przedsiębiorca będący właścicielem urządzeń wymienionych w art. 49 § 1 k.c. wykonuje uprawnienia wynikające z decyzji wydanej na rzecz jego poprzednika prawnego na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 u.z.t.w.n., właściciel nieruchomości nie może żądać ustanowienia służebności przesyłu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2017 r., I CSK 499/16, nie publ.).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w postanowieniu.